

Psychologie a Internet – PSY174

Garant kurzu: Doc. PhDr. David Šmahel, Ph.D.

Další vyučující: Mgr. Lukáš Blinky, Mgr. Anna Ševčíková, Mgr. Štěpán Konečný, Ph.D., Mgr. Alena Černá, Mgr. Hana Macháčková, Mgr. Lenka Dědková, Mgr. Petra Vondráčková

Kontakt: smahel@fss.muni.cz

Základní charakteristika:

Kurz je jednosemestrový, v rozsahu dvou hodin týdně. Seminář je realizován jako projektová výuka.

Cíl kurzu:

Kurz si klade za úkol seznámit studenty se základními pojmy a koncepty v kontextu výzkumu psychologie a internetu.

Požadavky na zápočet:

- 1) Aktivní účast na seminářích (80%)
- 2) A) Zpracování dvou vybraných výzkumů, jeden z výzkumů bude představen na semináři v rámci příslušného tématu (nejlépe v Power Pointu či .pdf), druhý z výzkumů bude zpracovaný pouze písemně (3 – 4 strany)

Struktura pro Power Point i písemné zpracování bude následující:

- popis předmětu, cílů a teoretických východisek výzkumu
- představení výsledků výzkumu
- z diskuse autorů článku (kontext výzkumu, srovnání s výsledky jiných výzkumů)
- vlastní kritické zhodnocení výzkumu – co si o tom myslíte, jaký je váš názor na výsledky a metodu, kde vidíte omezení výzkumu

NEBO B) Zpracování jednoho celého tématu ve skupině 3-4 studentů do podoby souvislého textu 15-20 stran. Využití výzkumů ze seznamu (minimálně 8-10 zdrojů), nejlépe však i dalších zdrojů z internetu. Cílem je napsat navazující a čtivý text s kvalitními odkazy do literatury, který by mohl být potenciálně využit v plánované monografii: „Adolescenti a internet“ – v případě napsání kvalitního textu možnost spoluautorství v monografii. Představení zpracování tématu v rámci semináře nejlépe v Power Pointu či .pdf).

Osnova semináře psychologie a internet:

20.2.2012

1. Úvod do semináře, přehled penetrace internetu v ČR a ve světě. Věda na internetu a o internetu, elektronické informační zdroje. Přehled výzkumů a zdrojů k tématu. (doc. PhDr. David Šmahel, Ph.D.)

V tomto semináři bude představen základní přehled o používání internetu v ČR a ve světě a problematika „digital divide“. Budou diskutována hlavní témata psychologie a internetu a podán přehled výzkumů a zdrojů v ČR. Věda na internetu a o internetu, elektronické informační zdroje.

Doporučená literatura:

- Lupač, P., & Sládek, J. (2008). The Deepening of the Digital Divide in the Czech Republic. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 2(1), www: <http://cyberpsychology.eu/view.php?cisloclanku=2008060203>
- Galácz, A., & Smahel, D. (2007). Information Society from a Comparative Perspective: Digital Divide and Social Effects of the Internet. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 1(1), www: <http://cyberpsychology.eu/view.php?cisloclanku=2007072401>
- <http://www.knihovna.muni.cz>

27.2.2012

2. Online komunikace a její specifika (Mgr. Štěpán Konečný)

Typy zkreslení v komunikaci skrze internet. Agresivita a hostilita. Důvěra a odhalování osobních informací. Internet a budování persony (impression management). Genderové aspekty v komunikace na Internetu.

Doporučená literatura:

- Suler, J. (2005) The Online Disinhibition Effect. *International Journal of Applied Psychoanalytic Studies*, Vol. 2, No. 2. www: <http://www3.interscience.wiley.com/cgi-bin/fulltext/112217041/PDFSTART>

Wallace, P. (1999) *The psychology of the Internet*. Cambridge University Press

5.3.2012

3. Adolescenti a internet, propojení vývoje adolescentů a používání internetu (doc. PhDr. David Šmahel, Ph.D.)

Budou představeny hlavní témata výzkumů v kontextu adolescentů a internetu. Blíže se budeme zabývat (online) identitou u adolescentů. Ukážeme propojení vývoje adolescentů a jejich používání internetu.

Doporučená literatura:

- Subrahmanyam, K., Šmahel, D. & Greenfield, P. (2006). Connecting Developmental Constructions to the Internet: Identity Presentation and Sexual Exploration in Online Teen Chat Rooms. Washington, DC : American Psychological Association, 2006. *Developmental Psychology*, Vol. 42, No. 3: 395-406 WWW: <http://www.apa.org/pubs/journals/releases/dev-423395.pdf>
- Šmahel, D. & Subrahmanyam, K. (2007). Any Girls Want to Chat Press 911: Partner Selection in Monitored and Unmonitored Teen Chat Rooms. *CyberPsychology & Behavior*, New York : Mary Ann Liebert, Inc., 2007, Vol. 10, No. 3: 346-353 WWW: <http://www.liebertonline.com/doi/pdfplus/10.1089/cpb.2006.9945?cookieSet=1>
- Šmahel, D. (2003). *Psychologie a internet*. Praha: Triton.

12.3.2012

4. Vztahy a navazování kontaktů v prostředí internetu (Mgr. Lenka Dědková)

Studentům budou představeny specifika online vztahů, respektive jak chybějící charakteristiky komunikace v tváři v tvář ovlivňují podobu virtuální interakce a jaké mechanismy podněcují vznik virtuálních vztahů. Dále budou nastíněny základní teoretické poznatky o tom, zda internet nabízí možnost kompenzovat chybějící vztahy v reálném prostředí, nebo zda v navazování online vztahů jsou spíše aktivní ti jedinci, kteří se vyznačují rozvinutou sociální sítí ve fyzickém světě.

Doporučená literatura:

- McKenna, K. Y. A., Green, A. S., & Gleason, M. E. J. (2002). Relationship formation on the Internet: What's the big attraction? *Journal of Social Issues*, 58, 9–31.
- Whitty, M.T. (2008). Liberating or debilitating? An examination of romantic relationships, sexual relationships and friendships on the Net. *Computer in Human Behavior*, 24, 1837-1850.
- Valkenburg, P. M., & Peter, J. (2007). Who visits online dating sites? Exploring some characteristics of online daters. *CyberPsychology and Behavior*, 10, 849-852

19.3.2012

5. Blogy a blogování. Blogy o sebepoškozování, emo blogy a komunity (Mgr. Alena Černá, Mgr. Hana Macháčková)

Vymezení jednotlivých druhů blogů a uvedení základních demografických charakteristik uživatelů blogů (gender, věk, vzdělání). Blogování jako individuální i sociální aktivita: vliv na psychosociální a vývojové aspekty, vztah mezi bloggery a publikem. Blogování a vnímání nových rizik v online prostředí.

Sebepoškozování na internetu – blogy, fóra, komunity, možný vliv internetu na sebepoškozující chování. Emo jako online subkultura mládeže. Charakteristiky Emo

kultury na internetu i offline - komunity a odpůrci. Obraz Emo v médiích u nás i v zahraničí, přisuzované sebepoškozování a sebevražednost.

Doporučená literatura:

- Herring, S. C., Scheidt, L. A., Bonus, S., & Wright, E. (2005). Weblogs as a bridging genre. *Information, Technology & People*, 18(2), 142-171.
 - Subrahmanyam, K., Garcia, E. C. M., Harsono, L. S., Li, J. S., & Lipana, L. (2009). In their words: Connecting on-line weblogs to developmental processes. *British Journal of Developmental Psychology*, 27: 219–245.
 - Whitlock, J., Powers, J. & Eckenrode, J. (2006). The Virtual Cutting Edge: The Internet and Adolescent Self-Injury. *Developmental Psychology*, 42(3), 407-417.
- Young, R., et al. (2006). Prevalence of deliberate self harm and attempted suicide within contemporary Goth youth subculture: longitudinal cohort study. *British Medical Journal*, 332, 1058 - 1061.

26.3.2012

6. Závislostní chování na internetu, online hry (Mgr. Věra Kontríková)

V tomto semináři budou diskutovány různé typy (zejména online) počítačových her se zvláštním zřetelem k motivaci hraní. Vliv násilných her na agresivitu hráčů. Bude představen koncept flow fenoménu a vliv her samotných (game designe) či naopak psychických predispozic hráčů na excesivní hraní. Dále se bude seminář věnovat nadměrnému užívání počítačů a internetu obecně u jednotlivých aplikací. Podrobně budou popsány různé teorie „závislostního chování na internetu“ a jednotlivé aspekty tohoto jevu.

Doporučená literatura:

- Griffiths, M.D. (2000): Does Internet and computer „addiction“ exist? Some case study evidence. *Cyberpsychology and Behavior*, 3, 211-218
- Widyanto, L., Griffiths, M. (2007): Internet adiction: does it really exist? In: Gackenbach, J. (Ed.) *Psychology and the Internet: Intrapersonal, Interpersonal and Transpersonal Implications*. Amsterdam, Boston: Academic press, 141-163

2.4.2012

7. Výzkumy hackerů. Lhaní na internetu. (Mgr. Štěpán Konečný, Ph.D.)

Hacking - v rámci přednášky se budeme věnovat vymezení nejpoužívanější pojmů (blackhat, whitehat atd.), taxonomii hackerů, popisu typických motivací vedoucích k hackingu. Náležení do komunity, interakce se společnostmi, hacking jako součást běžného života. Lhaní na Internetu – frekvence lhaní na Internetu, sel-disclosure, témata lhaní a jejich závislost na věku, vliv anonymity na skupinové jednání, schopnost odhalit lež, navazování vztahů a absence náповědí

Doporučená literatura:

- Voiskounsky, A. E. and O. V. Smyslova (2003). Flow-based model of computer hackers' motivation, Mary Ann Liebert, Inc. 6: 171-180, www: <http://www.springerlink.com/content/mfmre4wbtnjm66w8/fulltext.pdf>
- Whitty, M. T. (2002). "Liar, liar! An examination of how open, supportive and honest people are in chat rooms." Computers in Human Behavior 18(4): 343-352.
- Konečný, Š. (2009). Virtual Environment and Lying: Perspective of Czech Adolescents and Young Adults. Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace, 3(2), www: <http://www.cyberpsychology.eu/view.php?cisloclanku=2009111201>

9.4.2012

8. Online komunity, pro-ana komunity (Mgr. Alena Černá, Mgr. Hana Macháčková)

V rámci bloku se budeme věnovat tomu, jak lze online komunitu definovat a jakých podob mohou nabývat. Bude nás zajímat, jací uživatelé tyto komunity navštěvují a jak toto jejich členství může ovlivňovat jejich offline život. Budeme se věnovat také tzv. SNS (social network sites), mezi které patří například Facebook. Tématem bude rovněž pro-ana komunita (tj. komunita, která podporuje anorexii jako životní styl).

Doporučená literatura:

- Kraut, R., Kiesler, S., Boneva, B., Cummings, J., Helgeson, V., Crawford, A. Internet Paradox revisited. Journal of Social Issues, 2002, roč. 58, č. 1, s. 49-73.
- Memmi, D. The nature of virtual communities. AI and Society, 2006, roč. 20, č. 3, s. 288-300.
- Štětka, V., Šmahel, D. Attributes of Participation in Online Communities among Czech Internet Users. Observatorio, Lisbon : The Observatory for Media, 2008, 2, (3), s. 39-52

16.4.2012

9. Rizika v kontextu používání internetu (Mgr. Lenka Dědková, Mgr. Alena Černá, Mgr. Hana Macháčková)

Přednáška bude věnována jednotlivým rizikům, které se vztahují k navazování a udržování kontaktů v prostředí internetu. Studenti se seznámí s vybranými komunikačními teoriemi zabývajícími se podněty pro vznik agresivního chování. Rovněž budou představeny charakteristiky skupin, které čelí zvýšenému riziku zneužití online kontaktů.

Doporučená literatura:

- Suler, J. (2004). The online disinhibition effect. CyberPsychology & Behavior, 7, 321-326.
- Vandebosch, H., & Van Cleemput, K. (2008). Defining Cyberbullying: A Qualitative Research into the Perceptions of Youngsters. CyberPsychology & Behavior, 11, 499-503.

Wolak, J., Finkelhor, D., Mitchell, K.J., Ybarra, M.L. (2008). Online "Predators" and Their Victims: Myths, Realities, and Implications for Prevention and Treatment. *American Psychology*, 63, 111-128.

23.4.2012

Využití internetu v psychoterapii a poradenství (Mgr. Petra Vondráčková)

Přednáška nastíní možnosti využití internetu v psychoterapii a poradenství, jeho výhody a nevýhody. V jejím rámci budou představeny základní formy komunikace přes internet, které se využívají v online psychoterapii a poradenství. Podrobněji bude fenomén využití internetu v psychoterapii a poradenství ilustrován v oblasti psychologických a behaviorálních poruch vyvolaných užíváním psychoaktivních látek a nelátkových závislostí.

Doporučená literatura

- Cunningham, J. A. (2007). Internet-Based Interventions for Alcohol, Tobacco and Other Substances of Abuse. In P. M. Miller, Kavanagh, David J. (Ed.), *Translation of Addictions Science into Practice* (pp. 399-416). Oxford: Elsevier. Retrieved from <http://www.apolnet.ca/resources/education/presentations/RevisedCunninghamChapter.pdf>
- Fenichel, M., Suler, J., Azy Barak, Zelvin, E., Jones, G., Munro, K., Meunier, V., & Walker-Schmucker, W. (2002). Myths and Realities of Online Clinical Work. *CyberPsychology and Behavior*, 5, 481-497.
- Suler, J. R. (2000). Psychotherapy in cyberspace: a 5- dimension model of online and computer-mediated psychotherapy. *CyberPsychology & Behavior*, 3, 151-160.
- Taylor, C. B., & Luce, K. (2003). Computer-and internet-based psychotherapy interventions. *Current Directions in Psychological Science*, 12, 18-22.

30.4.2012

11. Sexualita na internetu a cybersex. (Mgr. Anna Ševčíková)

Ukážeme, které charakteristiky internetu podněcují uživatele k používání internetu pro sexuální účely. Dále se budeme zabývat typologií jednotlivých sexuálních aktivit a jejich vlivem na sexuální prožívání jedince.

Doporučená literatura:

- Cooper, A., Månsson, S. A., Daneback, K., Tikkanen, R., & Ross, M. W. (2003). Predicting the future of Internet sex: Online sexual activities in Sweden. *Sexual and Relationship Therapy*, 18(3), 277-291.
- Doering, N.M. (2009). The Internet's impact on sexuality: A critical review of 15 years of research. *Computer in Human Behavior*, 25, 1089-1101.

• McKenna, K. Y. A., & Bargh, J. A. (1998). Coming out in the age of internet: Identity 'de-marginalization' through virtual group participation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75, 681–694.

Ross, M.W. (2005). Typing, doing, and being: sexuality and the Internet. *The Journal of Sex Research*, 42, 342-352.

7.5.2012

12. Metody výzkumů na internetu, negativa a pozitiva internetových výzkumů (doc. PhDr. David Šmahel, Ph.D.)

Specifika realizace výzkumů prostřednictvím internetu, pozitiva a negativa internetových výzkumů. Specifika internetové populace - problematika výběru vzorku a reprezentativity, cíle online-výzkumů. Přehled typů výzkumu, kvalitativní a kvantitativní metody, experimenty.

Doporučená literatura:

• Fielding, N., Lee, R.M. & Blank, G. (2008) *The SAGE Handbook of Online Research Methods*. London: Sage Publications.

• Hewson, C., Yule, P., Laurent, D. & Vogel, C. (2003). *Internet Research Methods: A Practical Guide for the Social and Behavioural Sciences*. London: Sage Publications.

Mann, C. & Stewart, F. (2000). *Internet Communication and Qualitative Research: A Handbook for Researching Online*. London: Sage Publications.

14.5.2012

13. Shrnutí všech témat, reflexe předmětu. (doc. PhDr. David Šmahel, Ph.D.)

V závěrečném semináři se pokusíme shrnout a propojit probíraná témata do smysluplného celku. Proběhne také reflexe celého semináře a jeho formátu.